СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLV. Ч. 291. Джерзі Сіти, Н. Дж., середа, 15-го грудня 1937. No. 291. Jersey City, N. J., Wednesday, December 15, 1937 VOL. XLV.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКА ВИСИЛАЄ ЯПОНІЇ ГОСТРИЙ ПРОТЕСТ

ВАШИНГТОН. — Довідавшись про затоплення американського корабля „Панея" японськими літаками, президент Рузвелт зараз вислав листа з Білого Дому до секретаря Гола, щоб він на адресу японського амбасадора вислав гострий протест проти цієї поведінки. У листі призидент говорить, що він є сильно зворушений такою японською поведінкою й поручає секретареві Голові домагатися від Японії виразного перепрошення, повної грошевої винагороди за втрати та гарантії, що такі вчинки не будуть повторятися в будучнині.

ЯПОНСЬКИЙ АМБАСАДОР СКЛАДАЄ ВІЗИТУ ГОЛОВІ.

ВАШИНГТОН. — Японський амбасадор Сайто відвідав у понеділок в 1-шій годині секретаря стейту Гола і в імені Японії висказав глибокий жаль з приводу затоплення американського воєнного корабля „Панея" на ріці Янґце біля Нанкінґу, в Китаю. Він заявив, що японське заграничне міністерство, а також головна військова команда почуваються дуже пригноблено з приводу цього затоплення і вони вислали від себе також перепрошення. Затоплення наступило, кажуть, через помилку, тому, що американські кораблі не подали були точно місця свого постою і японські летуни взяли їх за китайські.

ВРАЖІННЯ В КОНҐРЕСІ.

ВАШИНГТОН. — Вістка про затоплення „Панея" викликала в конґресі оживлений відгомін. Конґресмени живо дискутують над тою справою, але видно, що їх гадки відносно будучого поступування Злучених Держав Америки, є поділені. Засадничо вони всі є настроєні проти війни і деякі з них отверто заявляють, що Америка ніяк не дасться втягнути у війну на Далекому Сході. Але деякі з них думають, що щоб не дати втягнутись у війну, треба забрати з Китаю свої війська та свої кораблі і триматися від загрожених війною територій здалека. Інші кажуть, що треба післати там іще більше війська, щоб забезпечити американським громадянам і кораблям перебування в Китаю.

Д-Р ДЮІ ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД СОВЕТАМИ.

НЮ ЙОРК. — Голова дослідної комісії, що мала провірити, наскільки правдиві є закиди советського уряду, що Троцький хотів викликати переворот у Советах, виголосив через радіо промову, в якій остерігав американську суспільність перед підступними методами большевиків. Він сказав, що сталінські аґенти своєю заграничною пропаґандою стараються викликати таке вражіння, немовби кожний чоловік, що є проти сталінського режиму, є „фашист". Вони навіть однодумців Троцького називають „фашистами". Дюі далі остеріг поступові і ліберальні американські круги, що, даючи віру і поміч тій сталінській пропаґанді, вони в засаді підкопують демократію, свободу і боротьбу з фашизмом. Вкінці він іще раз сказав, що засуди в Москві і виконання смерти на високих большевицьких провідниках були основані на підступі.

ТРОЦЬКИЙ ЗАДОВОЛЕНИЙ.

МЕКСИКО СИТІ. — Довідавшись про рішення комісії, яка очистила його від закидів советського уряду, Троцький, що перебуває тепер у Мексику, висказав перед журналістами своє велике задоволення. Він сказав, що члени цеї комісії фактично ніколи не були його приятелями, а це ще більше скріплює їх натаврування сталінського режиму. Він передбачував, що сталінський режим мусить уже незадовго провалитися; також предсказав, що советський амбасадор Трояновський опиниться у великих клопотах з приводу цього, що він не зумів запобігти рішенню названої комісії.

ШМЕЛІНҐ ЗНОВ ПЕРЕМІГ СВОГО ПРОТИВНИКА.

НЮ ЙОРК.—Німецький кулачний змаґун Шмелінґ, що два роки тому поборов був через „накавт" неґра Луїса, того самого, що нині носить чемпіонську корону, цей раз цілковито поборов молодого і відважного борця з Мінеаполіс, Томаса. Сім разів був Томас на землі від розторощуючих ударів Шмелінґа. А в осьмій рунді рефері мусів спинити дальшу боротьбу, бо Томас був цілковито розбитий. Шмелінґ тепер іще раз добивається боротьби з нинішним чемпіоном Луїсом, кажучи, що він може його легко побити, так, як він уже раз його побив. 18,000 людей прийшли подивитися на цю боротьбу, не звертаючи уваги на те, що деякі круги накликали до бойкоту боротьби, тому, що Шмелінґ німець.

СВІТ В ОБРАЗКАХ

КОМАНДАНТ ЯПОНСЬКОЇ АРМІЇ.

У середині групи стоїть генерал Іване Мацуї, японський начальний командант кампанії в Китаю, котрого війська заняли власне Нанкінґ, китайську столицю. З ним стоять: наліво англійський адмірал, сер Чарлз Литл, направо генерал-майор А. П. Д. Телфер-Смолет, що командує британськими сухопутними військами у Китаю; вони протестують перед генералом Мацуї проти нарушення Японією прав невтральних держав у Китаю.

„УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ОБЄДНАННЯ" В НІМЕЧЧИНІ.

Дня 20-го листопаду б. р. відбулися в Берліні збори „Українського Національного Обєднання" в Німеччині. Ріжнилися вони від попередніх річних загальних зборів тим, що, поперше, на них присутність членства була куди більша, як на минулорічних, і подруге, тим, що на минулорічних загальних зборах заступлене було чисельно молодше громадянство, зокрема студентство і робітництво. Через те в нові керуючі орґани ввійшли поруч кількох заслужених громадян із попередніх керуючих орґанів нові, повні енерґії сили, які дають запоруку успіху праці.

Нова управа, приймаючи на себе обовязки, накладені на неї загальними зборами, та приступаючи з повною вірою в майбутність і в свої сили до праці, цим сповіщає українську суспільність про вибори нових керуючих орґанів „Українського Національного Обєднання" в Німеччині: підполк. Тиміш Омельченко, голова; радн. Олександер Семенів, І. заступник голови; ред. Юрій Артюшенко, II. заступник голови й скарбник; Василь Чайківський, секретар; Іван Скрипка, член управи. Крім того вибрано ще двох заступників управи. Головою ревізійної комісії вибраний д-р Василь Драбатий, предсідником еднального суду — інж. Сергій Шостівський. Нова адреса Т-ва: Ukrainishe Nationale Vereinigung, Berlin, Laubacher Str. 14.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ДЕ ВЕДЕТЬСЯ ВІЙНА.

Отсе плян военного терену японської війни в Китаю, довкола Нанкінґу. 1) це місце, де затоплено американську канонерку „Паней", 2) місце, де обстрілювано дві англійські канонерки, коло Вуґу, 3), де обстрілювано два інші англійські кораблі, 4) це Нанкінґ, 5) це південно-східня брама китайської столиці.

ЗА ОБРАЗУ РУМУНСЬКОГО КОРОЛЯ.

Окружний суд у Коломиї засудив на 3 місяці вязниці різника із Снятина, Р. Смикала, за те, що він підчас переїзду Карла II. через снятинську стацію приступив до військового відділу і висловився образливо про румунського монарха, який мав надїхати потягом. Смикала арештували і поставили перед суд.

ВЕЛИТЕНСЬКИЙ МОРСЬКИЙ ХИЖАК.

В Маль ле Бен французькі рибаки зловили акулу, довгого 7 метрів, ваги 300 кґ. Людожер дістався до сіти і довго не дався витягнути з води, аж поки не приголомшили його ударами.

ЗАБИРАТИМУТЬ ЦЕРКОВНІ МАЄТКИ.

Націстичний уряд у Німеччині роздумує тепер над тим, як відобрати церквам нерухомі маєтки. Він дає до пізнання, що церковні орґанізації будуть могти вдержуватись тільки жертвами вірних. Держава не буде давати ніякої допомоги, і не дозволить церковним орґанізаціям вести добродійну акцію бо і це має належати до держави. З тої причини заборонено протестантам переводити різдвяну збірку на допомогу вбогим.

БІСНУВАТИЙ ПЕРЕД СУДОМ.

Станиславівський суд займався справою Михайла Ганаковського із Бортник, товмацького повіту, який у червні ц. р. стрілив крізь вікно і тяжко ранив місцевого купця Мошка Ренера, коли він разом з іншими жидами відмовляв молитву. Слідство виказало, що Ганаковський терпить на умову недугу, вірячи, що на його життя всі чигають, і часто заходив до знахорки Марії Хромей по пораду. Знахорка сказала, що в ньому сидить біс, якого можна вигнати тільки при помочі побожних людей. Ганаковський повірив, причім набив собі до голови, що саме побожні чигають на його життя. Тому рішив убити найпобожніщих у селі людей, а саме священика о. Балицького і жида Ренера. В тій ціли він роздобув у свого сусіда Івана Квоки кріс і стрілив насамперед до Ренера, коли він на шабас молився. Тепер окружний суд припинив слідство проти Ганаковського і на основі лікарського рішення звелів відставити його до шпиталю в Кульпарксові. Зате рішено потягнути до судової відповідальности Івана Квоку за те, що позичив кріс Ганаковському.

ЧЕРВОНА МОСКВА ЛЯКАЄ УКРАЇНУ — МАЗЕПОЮ

МОСКВА. — Советська „Правда" відповідає на статтю „Політична доля України", яка була поміщена у своїм часі в „Фелькішер Беобахтер". Намагаючися страшити український нарід німцями, „Правда" нагадує Україні шведів і гетьмана Мазепу та те, як їх розгромив московський цар під Полтавою за їх повстання проти Москви. Далі „Правда" подає, як то в 1918 р. українські робітники і селяни прогнали німецьких окупантів, але додає, що це сталося спільно з московським народом. Часопис дає до пізнання, що колиб Україна піднесла руку проти Москви, то станеться з нею те, що сталося під Полтавою з гетьманом Мазепою. Годиться зазначити, що „Правда" подає самий історичний факт у спосіб — неправдивий, так, як це передавала царська, офіційна Росія.

ЛЮДИНА-КІСТЯК РОЗПОВІДАЄ.

ЛЬВІВ. — „Новий Час" подає інтервю з Михайлом Грибом, селянином із Синевідська Вижнього, повіт Сколе, що повернувся саме тепер до рідного села після 19-літнього побуту в Советах. Сам він виглядає як кістяк. Страшенно лякався промовити слово, добачуючи в усіх аґентів ҐПУ. Його оповідання про життя в Советах виказує, що там відносини далеко гірші від того всього, про що пишуть ґазети. Це, як виходить з його оповідання, катівня народів, у якій людина не є людиною.

ДІТИ БЕЗ РІДНОЇ МОВИ.

ЛЬВІВ. — Під повищим заголовком помістив статтю в „Новім Часі" громадський діяч В. Островський, описуючи відносини на Поліссі, Холмщині й Підляшші під Польщею, де в школах є зачинені двері перед українською мовою, так, як це було за царату, і де українська дитина тепер навіть не побачить рідної букви, а тимсамим не може читати писаного й друкованого українського слова. Островський взиває ввесь український нарід піти з допомогою тим українським землям під Польщею і поширити там букварець „Хочу читати", виданий товариством „Рідна Школа". В передмові цього букваря написано таке: „Гріх перед Богом, перед своїм народом і перед самим собою не вміти читати рідною мовою".

ЩЕ ПРО УКРАЇНСЬКУ ПІСНЮ ЧЕРЕЗ РАДІО.

БЕРЛІН. — Берлінська радіостація на заморські краї передала 17. листопаду низку українських пісень, відспіваних німецьким хором відомого диригента Рудольфа Лямі, при акомпаніменті симфонічної орхестри берлінської радіостації під орудою українця Евгена Цимбалістого. Виступ заповіджено німецькою й англійською мовою. Частину пісень співано українською мовою, а частину в німецьким перекладі, зладженім д-ром Густавом Шпехтом. Концерт тревав 45 хвилин. Відспівано 14 пісень. Заслуга за цей концерт належиться в першу чергу молодому співакові й диригентові Е. Цимбалістому, що то за активність у концертах у часі Олімпіяди в 1936 р. одержав з рук міністра д-ра Ґебельса срібну медалю заслуги і похвальну грамоту.

СТАЛІН СВЯТКУЄ ПЕРЕМОГУ ПО СТАЛІНСЬКИ.

МОСКВА. — Советська преса розписується з найвищими похвалами про виборців, що так добре голосували. Підносить, що Сталіна вибрали всіми голосами. Сталін подякував за те новими розстрілами. Між ново розстріленими, як подають, знаходяться такі визначні лідери: комісар Валерій Межлаук. Його брат Іван. А далі генерал Я. Алксніс та колишня „права рука" чекіста Дзержинського, старий большевик Яків Петерс.

ПІДУТЬ У ГЛИБИНУ КИТАЮ.

ШАНҐАЙ. — Японська воєнна кватира подає, що японські війська заняли Нанкінґ та що офензива буде продовжуватись. Виходить, що Японія не зупиниться на Нанкінґу, а задумує дістатися до „серця Китаю". Кажуть теж, що в Пейпінґу вже повстав новий китайський уряд, очевидно прояпонський.

АНҐЛІЯ ВІДГРОЖУЄТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Обстрілювання американських і британських воєнних кораблів японцями викликало грізну ситуацію. Уряд вислав гострий протест до Японії й дає до пізнання, що він не зупиниться на таких протестах, якщо таке бомбардування повториться.

ПАПА ДОБАЧУЄ КАТАСТРОФУ.

ВАТИКАН МІСТО. — Іменуючи пятьох нових кардиналів, папа згадав про криваві події на Далекім Сході, як і те варварство, що діється в Советах. Беручи справи загально, папа добачував самі „страшні бурі".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СПІВЕЦЬ БОЛЮ

Дня 7. грудня минув рік, як у Русові, в снятинськім повіті, забрала „Вона — Земля" у свої обійми Того, що віддав їй за свого життя всю силу свого духа, себе цілого. Василь Стефаник відійшов до Матери-Землі. Відійшов з повним спокоєм, як добрий син тої Землі, що їй вірно служив ціле своє життя, що відчував не то її слова, але і її невисказані бажання, уявляючи собою оті міліони українських мужицьких душ, що від соток літ біля тої Рідної Землі ходили, і нею і для неї жили, через неї терпіли, через неї навіть грішили, і за неї гинули.

Сергій Єфремів називає Стефаника „співцем мужицького болю", і представляє нам його як такого, що малює жахливі сцени з щоденного злиденного мужицького життя, що відбиває ніби фотографії прибитих і зігнутих сільських постатей, від яких віє якоюсь фаталіститичною безрадністю, або іншими словами, що малює нам галицьке село, скидаючи полуду з очей. Пишучи це, Єфремів не міг іще був узяти під увагу тих оповідань Стефаника, що він їх написав під вражінням, коли його улюблена „Вона — Земля" здрігнулась, і коли то душею українського мужика потрясли ті події, що їх переживав наш нарід з вибухом світової війни. Про ці Стефаникові нові мужицькі постаті писав у „Свободі" д-р Остап Грицай (Див. „Свобода", числа 24—27 з 1937 р.). У тих нових оповіданнях теж промовляє Земля. Та голос її не походить з того клаптика, якого власником був наш селянин у Русові чи деінде. „Вона — Земля" прибрала вже виразно вид Матери — України. Але й у тих оповіданнях виступає Стефаник далі як співець болю. І далі болю мужицького, спричиненого тим, як „Україна діти забирає". Та цей біль получений з ясним розумінням, що такої жертви вимагає „Вона — Україна", бо йде боротьба за Неї і за Її межу.

Стефаник, як у всім, так і з вибухом війни відчув добре, який це настав час. І яких жертв вимагатиме від нас Мати-Земля... Його Грицеві Летючому треба було, щоб з нужди втопив у ріці свою малу дитину, щоби „все село за нього заговорило", щоб доперва аж тоді звернуло увагу на те, що він живе між ними, горює, голодує. Та з вибухом світової війни в положенні Гриця Летючого опинилася ціла українська нація. А по війні все те ще погіршилось, бо дійшло до того, що в Україні під Советами селяни гинули міліонами з голоду, що там доходило до людоїдства. Всю ту велику трагедію з розстрілами і вішаннями відчув глибоко й Стефаник, бо душа його була така чутка на біль. А мужицький біль був у нього болем національним. Та від цього болю, коли брати під увагу оповідання Стефаника з часів війни і після війни, не віяло фаталізмом чи безнадійністю. Навпаки, біль цей скріпляв віру в перемогу Матери-Землі — України.

О. С.

ПРИЧИНА ЗЛА

Хто читає крайові часописи, той знає про один дуже прикрий факт нашого крайового життя. Розбрат між ріжними політичними групами дійшов до такого напняття, що ріжнодумці зачали братися до фізичного насильства. У Львові і на провінції було кілька випадків побиття. Були ще гірші факти, коли заінтересовані сторони шукали в польського суду розвязки спору: хто з них зрадив честь української нації і т. п.

Часописи вдарили в трівожний дзвін, апелюючи до розваги, до вирозуміння, до злагіднення політичної боротьби і т. д. Я гадаю, що того замало. Гадаю, що ніяке лихо не викоріниться, поки не вирветься його коріння. Деж коріння того факту, про який тут мова?

І ось тут ми напотикаємось на загальну і задавнену язву нашого громадського життя: на **повний брак дисципліни в наших гуртах — політичних, партійних чи взагалі суспільницьких.**

Коли в суспільстві люди хапаються самосуду? Тоді, коли даремно шукали його в судах. Коли в державі творяться ріжні ліги для охорони власности, життя, і т. п.? Тоді, коли цеї охорони не встані дати держава.

Тепер візьмім наше життя. От, наприклад, якийсь газетний співробітник (якоїсь пануючої в суспільстві партії, наприклад) виливає в часописі **цебер помий** на свого політичного чи особистого противника, видумує просто про нього брехню, безчестить, вдирається в його особисті справи і т. п. І дана партія чи газетний концерн, де отак понисується той „журналіст", **пускають йому це плазом, не покликають до відповідальности, не картають...** Чи не дивно, що тоді покривджений сам шукає собі справедливости? Прошу мене хибно не розуміти. Не виправдую тих актів насильства. Я лише пояснюю їх походження.

Або, напр., хтось накидається в пресі на всю молодь, називає її неробами, що нічого не роблять, а думають про революцію, що є загорільцями, які не думають про націю і т. п. І редакція знову пускає плазом такі некультурні випади... Чи дивно, що приходить „самооборона"?

Або ще краще, коли в таких випадках товариство, яке обєднує письменників і журналістів, не реагує і мовчить, коли якийсь його член (бувало і таке) **виступить у пресі просто з денунціяцією** свого політичного ворога, називаючи його або ренегатом або, скажім, москалем, або натякає на його звязок з якоюсь нелегальною групою... **Цеж просто донос!** Але товариство, що обєднує письменників, мовчить і не карає, навіть не дає нагани такому „полемістові". Чи дивно, що покривджений шукає самооборони?

А коли це вже почнеться, то тоді йде як лявіна (приклад, мода, наслідування) і за дійсно скривдженими йдуть просто батяри і розбійники, які зводять фізичною силою порахунки з немилими собі особами.

Так витворюється ситуація, подібна до тої, що тепер запанувала в краю. **Причина: брак дисципліни в наших установах, редакціях, партіях.** Колиб у них панувала дисципліна, колиб кожний член знав, що вільно, а чого не вільно; що дозволене, а що недозволене, то все булоб інакше. Колиб кожний член такої групи чи товариства знав, що **самеж таки його товариство, його заряд покарає його** за нечесну полеміку, за хуліганський випад, то він встерігавсяб його робити. Автім і нападений таким розбійником пера стримавсяб від самочинної реакції, колиб знав, що **таки сама та група** (чи партія), до якої напасник належить, скартає його за нельояльний і неджентельменський випад.

Дисципліни нам брак, карности внутрішньої нам брак! Ось чому зачинає панувати у нас закон джунглів, закон пралісу, диких порахунків одних з одними.

В інтересі цілого національного колективу треба з тим скінчити. В інтересі успішної боротьби з чужими колективами, що насідають на нас, треба **звязати себе міцними вузлами самодисципліни.** Бо гірше буде, коли ту дисципліну накинуть нам інші...

ЧЕСЬКИЙ ГОЛОС ПРО „МОВНИЙ СПІР" НА ЗАКАРПАТТІ

„Право Ліду", орган чехословацької соціял-демократичної партії в Празі, в числі з 27. листопаду 1937 р. порушує справу так званої „боротьби за мову" серед закарпатських українців. Часопис пише:

„Аж до 1924 року Підкарпатська Русь не мала так званого „языкового вопросу" і по всіх „русинських" школах науку ведено з підручників, які були найближчі до мови підкарпатської людности. Лише від 1924 р., після зміни режіму в цім краї, який крім іншого визначався також тим, що став на сторону мовного напряму російського, почали говорити, що ці підручники не відповідають потребам. Головним чином російська еміграція твердженням, що мова підкарпатських русинів є російська, намагалася добитись того, щоб „русинські" діти вчилися літературною російською мовою.

„Цей довголітній спір мав бути скінчений заходом ужгородського реферату міністерства народньої освіти, який недавно дав наказ, щоб по всіх підкарпатських народніх і виділових школах був переведений мовний плебісцит і щоб цим дано на волю самих батьків рішити, до якого мовного напрямку вони прихиляться. Отже той спір, про який могли рішати лиш наука та покликані до того фільольоги, був переданий на рішення людям, з яких багато не прочитали в цілім своїм житті ні того ні другого підручника і які свою згоду чи незгоду з мовою навчання виявляють відбитком пальця на листку для голосування.

„Мовний плебісцит, викликаний зміною в режімі міністерства освіти, має однак багато й інших слабих сторін. В поглядах знавців виникає побоювання, що ціле те розпорядження — протиконституційне. Конституція Чехословаччини та й ніякий інший закон не мають постанови, щоб народнім голосуванням мало рішатися про певну справу... Постанова шкільного уряду не має підстави ні в законах ані в дійсних дотепер розпорядженнях, а через те виникає острах, що цим був порушений закон з 26. червня 1937 р., який постановляє, що рішення в справах мовних і шкільних належить губернаторові Підкарпатської Руси, який тільки після обговорення справи в губерніяльній раді може дати свою згоду на всі заходи шкільного реферату. Однак постанова шкільного реферату сталася без згоди губернатора і навіть не була йому предложена на додаткову ухвалу або для вислову згоди... Постанова шкільної управи є також у видимій суперечности з Генеральним Статутом Підкарпатської Руси щодо навчальної мови та з принциповим становищем уряду...

„Мовний плебісцит, що є цілковитим европейським диволядом, наскільки можна довідатись, був свого часу в Македонії, де одначе також не був вирішальним через свій нереальний наслідок. Чому треба було, щоб те, що не сталося ніде на світі, мало статися саме в Підкарпатській Русі, що про літературну мову навчання, згідно з постановою шкільної управи, має рішати лише частина „русинської" людности, що цієї мови найменше потребує, а з другого боку через недопущення інтелігенції, зокремаж учительства, якому літературна мова найбільше потрібна?

„Під фальшивим покривалом демократичної рівноправности була викликана зайва і шкідлива для держави культурна боротьба, був знищений авторитет школи й учителів і підкопане довірря батьків до школи. Не можемо одобрювати цього плебісциту, коли батько, який, може, не вміє й підписати своє імя, мусить голосувати за граматику, про яку він ніколи не чув і ніхто йому з них нічого не прочитав і не пояснив... Голосування про навчальну мову Підкарпаття мало в супроводі негарні явища. Маємо вражіння, що у великій більшості шкіл була припинена всяка педагогічна робота й учительство, замісць навчання дітей, віддається агітації. Українці, що на їх боці є правда наукова і право, почувають, що на них зроблено напад... Плебісцит мав бути скінчений 15. жовтня, а не скінчився ще й досі. В багатьох громадах голосують уже вдруге, і шкільні уряди засипані масою скарг і протестів. Також торжество прихильників російського напряму передчасне, бо шкільні уряди передтим, як сказати „ми перемогли", мусітимуть вияснити громадянству цілу низку загадковостей, між якими не на останнім місці є й фальшиві листки для голосування.

„Тимчасом досягнуто лише цього: ганебної критики зза кордону, де мусять сказати, що в Чехословаччині через недостачу фільольогів наукові суперечки вирішаються неписьменними і напівграмотними селянами і що підкарпатським русинам, які признаються до „малоруської" ідеольогії, було спершу дозволено визнавати себе за українців".

Так пише „Право Ліду". На жаль, цей часопис не подає способу, як направити кривду, заподіяну „українському напрямові", себто всій людности цієї провінції. Бо, самособою, штучно викликаний „языковий спір" задержує, гальмує культурний розвій української людности.

НАС МІЛІОНИ ТАКИХ!

Дивіться, я сміюся... Я вічно веселий,
Хоч нарід без долі, і край.
Горить моє серце і дух мій бадьорий
Все кличе: вперед, не ставай!

В устах моїх спів, в руках моїх доля,
В душі невгасальна любов
До тебе, мій Краю, моя Україно!
Я чую Твій матерній зов!

Я бачу красу й Твоє славне минуле,
Високі могили і хрести;
Боже, Мамо, я син Твій, все те я кохаю
І вірю: воскреснеш ще Ти!

Хоч нині Дніпро Твій у Чорнеє море
Вільних не несе козаків;
Я вірю, що скоро на Твоїх просторах
Залунає знову наш спів.

Я вірю і... плакати не буду,
Лиш зуби затисне мій гнів.
Не скорюсь нікому і в ноги не впаду,
Не зраджу Тебе у борні!

Я син покоління Твойого нового,
Що йде до нової мети,
Йде славу здобути Тобі й перемогу...
О, нас міліони таких!

Пилип Серпенко-Пихолчук
(Югославія).

НОВИЙ НАСТУП

(15 нових шкіл „Т. Ш. Л." у східній Галичині).

Польська Телеграфічна Агенція (ПАТ) видала комунікат про ролю й завдання вселюдного шкільництва Т. Ш. Л. („Товажиство Школи Людової") в Галичині. В комунікаті пишеться без обиняків і стверджується, що вселюдні школи Т. Ш. Л. скріплюють польський елемент у слабих щодо польськости осередках східньої Галичини. Повстають ці школи в новостворених осадах, усюди там, де нема даних, щоб створити державну школу, або там, де цього вимагає огляд на склад учительського збору в державних школах з викладовою непольською мовою. Школа Т. Ш. Л. стає осередком польської культури. Крім праці в школі польський учитель (чи вчителька) веде культурну й суспільну роботу в даній місцевості. Школа Т. Ш. Л. громадить звичайно по 30 дітей. Ці діти вчаться говорити по польськи в щоденному житті, годуються вістями про Польщу й тим робом — як каже П. А. Т. — „інакше глядить на вороже їм непольське окруження"! Цей вплив на малих, дорослих і старших доводить до того, що громада, присілок, чи нова оселя стають бастіоном польщини. Таких „бастіонів" мало Т. Ш. Л. вже дуже багато. Чимало шкіл Т. Ш. Л. перейшло на державний етат. Тепер удержує Т. Ш. Л. у східній Галичині 28 шкіл. У найближчих днях наладнають 15 нових шкіл Т. Ш. Л.

Кошт утримання одної школи Т. Ш. Л. є, як каже звідомлення цього товариства, коло 2,500 зл. річно. З цих грошей оплачують учительські сили, домівку, опал, обстанову, обслугу, поміч при науці й т. п. Для кращої забезпеки конечних матеріяльних засобів цих шкіл Т. Ш. Л. декотрі польські установи добирають собі школи Т. Ш. Л. в ріжних місцевостях східньої Галичини під свою опіку та дбають про субвенції для них. Такими опікунами поодиноких шкіл Т. Ш. Л. є прим. Польська Публіцистична Агенція у Львові, „І. К. Ц." з Кракова, Громада м. Львова, Громада м. Кракова, Нотаріяльна Палата в Кракові, Підприємство Рільничих Горалень у Львові й т. д.

Свою акцію „Товажиство Школи Людової" побільшує з кожним днем. Діється це головно на просторі східньої Галичини. Для нас ця акція не може залишитися байдужою. Річ іде, як бачимо, звичайно таки про нас і про нашу молодь.

Збільшеній акції Т. Ш. Л. протиставмо збільшену акцію на рідно - шкільному полі. — („Новий Час").

Е. Олександрівський.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Присутній. — Як би ми не скорочували дописів, а залишали їх такими довгими, як їх нам надсилають, то прийшлосяб ждати на їх видрукування в „Свободі" хіба яких три місяці. Чим коротший допис, тим скорше можна знайти для нього місце.

В. М., Бронкс, Н. Й. — Посмертна згадка була поміщена в ч. 278. А допис про те, щоб вступати до У. Н. Союзу, булоб добре написати разом з вислідом якоїсь доконаної праці, з нагоди приєднання якихсь нових членів і т. п. Бо доконана робота є найкращим аргументом. Вона переконує, а не слова.

Василь Стефаник.

МЕЖА

— Господи Боже, із замолоду то Ти рідше до мене приступав із моїм гріхом, а тепер ні на годину не відступаєш. А я Тобі кажу, що ніц не жалую.

— Що ти, старий, говориш, та не гріши.

— Забирайтеся всі з хати.

Вийшли і мати розповідає донькам, що їх тато вже сімдесять років має, що ослаб, що вже 10 літ, як ледви чутно говорить, а тепер гремить як грім та з Богом правдається. Плаче мама і доньки плачуть. За хвилю тихенько всуваються до хати.

— Гріх гріхом, а я землі і тепер не дам. То він багатир, у него лани та йде в мене брати грунт, хоче прожерти мою ниву. То я коло неї працюю та з кождого боку поглядаю. А де будяки, то згинаюся і виполюю. Хребет тріскає, руки горять від будяків. А я в ночи не годен розправитися та язиком вілизати руки, як собака рану.

Стара коло нього хреститься.

— Мої ниви на весну зелені і з вітром шепчуть. А я прилягаю на ниву і дякую вітрови, що він є на земли, і земли, що вона родить. А розмова їх обох родила в мені молитву до Тебе, Боже, таку, що Ти ніколи не чув, і за цю молитву то Ти повинен мені дарувати.

— Ей, тату, не говоріть таке.

— Говорю з Богом, забирайтеся мені з хати.

Знов виходять і знов потихеньки вертаються.

— Та як вона засне змордована, як та мама, що нагодувала діти, та вкрилася білими пеленами, як лебідь крилом, то я гріхувався прокидати сніг, аби не змерзла і не пробудилася. Земля Твоя донька і Ти повинен мені простити.

Стара плачучи похитує головою.

— Суки, винесіть мене надвір, а самі лишайтеся в хаті.

І суки вийшли.

— — — — — —

— То не мені рівня, як за межу наші справляли ворогови кулі і гармати. Молоді як пінка: співають, як ідуть на смерть. А ми позаду збираємо наших співаків та плачемо. Кровю обкипіли вони, чорні від грязи, ґвера з мертвої руки не мож вирвати... Лиш очі сміються, бо нема мами, щоби їх затулила. А я плачу та гадаю: доки ми ці сміючі очі, як перли, закопуємо, то й наша межа буде. І чому Ти, Боже, не благословиш їх?

— І відтоді я Тебе, Боже, не боюся.

— Ой, діти, моліться за грішного тата, він конає.

— Зараз буду конати. Абисти мені до деревища насипали землі і не вбирали. Я хочу лиш з нею бути так, як наші... А Ти, Боже, як можеш, то прости, а не воля Твоя, то жбурни мене в Твій вічний кремінал. Тиж маєш пекло. А я вищому від Тебе скарги не занесу...

— Здойміть мене на землю, най її ще раз поцілую.

— Ой, діти, наш тато вже сконав у грісі...

ЗАВВАГА: Це оповідання одержала „Свобода" від сина пок. Стефаника, Юрія, що тепер перебуває в Канаді. До оповідання додано такі завваги:

„Стефаник не мав читачів і тепер їх не має. Стефаника хвалять, але пересічний читач ще й тепер тільки відгадує, за що його хвалять. „Його твори треба вміти читати", писав тому 38 років проф. С. Смаль-Стоцький, видаючи в Чернівцях першу збірку його оповідань. І це дійсна правда. Доказом цього є й те оповідання, яке отсе видруковано.

„Межа" є останнім словом Стефаника з останнього періоду його життя, коли його творчість дійшла до меж великого і прекрасного в своїй силі національного патосу. Донцов назвав це оповідання синтезою фільософії Стефаника. Отже ще раз Земля. Але вже не та, за котру мужик дає свої діти і за котру він готовий сидіти по польських і московських криміналах. Це вже та Земля, за котру український мужик готовий виступити навіть проти вічних законів. І сказати Богові: „Земля Твоя донька і Ти повинен мені простити".

„Так, він убив за межу. Він чує свій гріх. Але не боїться кари. Його любов до землі (а памятаймо, що земля в Стефаника це Україна) така велика, така, можна сказати, Божа, що за неї можна йти і до вічного криміналу, до пекла. І тому, конаючи, він говорить: „І відтоді я Тебе, Боже, не боюся". Це не є ніяке богохульство. Це той самий протест, який виходив і від такої глибоко віруючої людини як Шевченко, коли він писав: „А до того я не знаю Бога".

„Межа", є твором глибоко національним з якимсь надлюдським патосом. У ній Стефаник, прочуваючи близьку смерть, на цілу вічність підписується під кожним учинком свого народу, коли цей учинок обороняє нашу межу".

Ю. Стефаник.

— Чому обслуга у вашому склепі все така усміхнена?

— Щож тут дивного? При наших низьких цінах!

Діти.

— Тето, чому дощ іде?

— Щоб усе знову стало свіже, цвітуче, моя дитинко.

— Ах, то тета тому не взяла з собою парасолі!

Допоможім „Народній Лічниці" у Львові

(Під увагу українським громадам в Америці).

Як уже було проголошено, до Злучених Держав прибули дві визначні українські артистичні сили, щоб своїм талантом послужити важній і добрій українській справі. Тими артистами є оперова співачка пані МАРІЯ СОКІЛ і композитор та диригент п. АНТІН РУДНИЦЬКИЙ. А тою доброю народною справою є: Допомога Першому Українському Шпиталеві на західньо-українських землях, яким є „Народня Лічниця" у Львові.

МАРІЯ СОКІЛ, оперова співачка.

Пані Марія Сокіл родом з Великої України і походить із самого серця України — з Запоріжжя, а п. Антін Рудницький є уроженцем галицької землі. Обидвоє є вже мистцями з виробленим і відомим артистичним імям, і то не тільки на українських землях, але й поза їх межами. Після кілька-літньої праці в оперових театрах Харкова й Києва обидвоє артисти переїхали до Галичини, де пять років віддали себе праці над піднесенням українського музичного життя. В тій самій цілі відвідали теж кількома наворотами Закарпатську Україну. Зокрема годиться надмінити, що згадані артисти багато працювали серед чужинців у ріжних державах західної і північної Европи, а, виступаючи в операх, чи з симфонічними концертами, чи на радіо, завжди памятали і про те, щоб знайомити чужинців з досягненнями української музики. Завдяки тим нашим артистам українська пісня і музика лунали з концертових естрад таких міст як Берлін, Відень, Прага, Варшава, Ковно, Рига й інші. А тепер наша „Народня Лічниця" у Львові вислала їх до української іміграції в Америці, щоб вони відвідали українські громади з українською піснею і музикою, а заразом і допомогли тими виступами зібрати деяку фінансову допомогу на остаточне викінчення будови Першого Українського Шпиталю у Львові.

АНТІН РУДНИЦЬКИЙ, диригент і композитор.

Ми певні, що широкий загал українського громадянства віднесеться до цеї справи щиро й прихильно, а зокрема радо повитає наших Шановних Гостей, яких так щиро витали всюди на Рідній Землі, де тільки вони виступали. Наші артисти виступлять із такою новою і дуже цікавою програмою, про яку музичні критики вже висказалися з найбільшим признанням. Нема сумніву, що все те буде цікаве також і для усіх любителів української пісні й музики в Америці.

Тепер іде про те, щоб зо справою концертів не зволікати, бо наші артисти залишаться тут тільки короткий час. Тому треба, щоби по громадах якенебудь товариство взяло на себе ініціятиви скликання у цій справі наради, на якій вибраноб теж комітет, що потім занявсяб улаштуванням концерту. Там, де існують комітети злучених організацій, переведення цього належалоб природно до тих комітетів.

У справах концертів треба звертатися прямо до п. Антона Рудницького на таку адресу:

A. RUDNYCKY,
c/o Obyednanye, P. O. Box 122, Church St. Annex,
New York, N. Y.

При кінці звернемо увагу на те, що тут іде про справу гуманітарну, а далі й культурну. Значить, про таку, яка повинна стрінутися всюди з повною прихильністю.

ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

З ДНЯ

МУРИНСЬКА ЕТИКА.

Заки напишемо, про що мова, пояснимо, що значить етика. Етика — це наука про правильну поведінку людини; а в дальшому розумінні — це наука про добро і зло: як одно відріжняти від другого.

Ми знаємо, що не всі народи називають злими або добрими, одні й ті самі річи. Буває часто таке, що те, що в одного народу є добре, в іншого є лихе. І навпаки. Ми маємо ріжні етики, а серед них маємо і муринську.

Кажуть, що дикі мурини не люблять, коли їм робити те, що вони охотно роблять іншим. Вони залюбки вбивають інших людей і смакують їх мясо. Але коли хто хоче те саме з ними зробити, то це викликає у них етичне огірчення. Звідси й пішла „муринська етика". Нею ми називаємо такі вчинки, які люди поповнюють супроти інших, але попадають в обурення, коли хто те саме супроти них зробить.

Наприклад, муринською мораллю називаємо те, коли хтось не хоче іншому позичити грошей, а сам обурюється й називає „браком товариськости", коли йому та сама людина також відмовить позички. Або коли хтось безосновно обмовляє іншого чоловіка, закидаючи йому „нечесність", „злодійство" і т. п., а попадає в святе обурення, коли йому хто те саме закине. Таку поведінку називаємо „муринською етикою".

А ЯК У НАШИХ РАДИКАЛІВ?

До такої „муринської етики" належить поведінка наших радикалів. Вони ввесь час закидають націоналістам „брак людяности", „розбишацтво", „звірячу мораль", „культ кулака", а рівночасно точнісінько те саме практикують у себе. Ось у 45. числі радикального „Громадського Голосу", який чимало вихляпав чорнила, осуджуючи націоналістів у їх „звірячості" й „культі кулака", знаходимо вірш, звернений проти „Д. Онцова", якого там називають „папою фашистів" і якому за його науку якийсь „Стецко" дораджує зробити таке:

„За таку його балачку
Стукнутиб йому в лоб".

Ось таку пораду дається радикалам. Отже дораджується „стукнути в лоб" націоналістові д-рові Дмитрові Донцову в такім часописі, що то підносить вереск, коли хто замахнеться на якого радикала. Бо коли „стукають у лоб" радикалам — то це вже некультурне діло. Чи не зразок муринської етики?

ПРИГАДАЙМО СОБІ...

Переглядаючи „Свободу" зперед кількох місяців, знайшли ми в рубриці „З дня", затитулованій „Уважно, агенти Москви", такі слова: „Большевицькі УЩВісти з 19 вересня ц. р. поміщують на першій сторінці велику фотографію М. І. Бондаренка, який по самогубстві Любченка став „головою Ради Комісарів У.Р. С.Р.", себто став свого роду „премієром міністрів" радянської України. Під фотографією УЩВісти поміщують короткий життепис Бондаренка, а далі вичисляють його „великі заслуги" при будуванні „соціялістичної влади" в Україні".

„Ніби нічого надзвичайного в тім нема... Та проте скажемо на адресу УЩВістей: Уважно! Бо ану за тиждень, місяць, чи рік той сам Бондаренко смальне собі в лоб, або йому смальнуть чекісти, коли не в лоб, то в потилицю, і назвуть „бандитом, шпигуном, ворогом народу"? Що буде тоді? Прийдеться злизувати те, що нашкрябали сьогодня".

Цей уступ закінчено так: „Отож наша рада: брешіть, та не перебріхуйте й лишайте за собою хвірточку на „всякий випадок".

ХІБА НЕ ДОБРА РАДА?

Беручи під увагу факт, що того самого Бондаренка вже так скоро агенти ГПУ спрятали, ми тепер запитуємо: чи не була наша рада добра? Чи варт було його вихваляти? Тепер треба злизувати те, що нашкрябали два з половиною місяця тому.

Беручи під увагу цю раду, що так пророче сповнилася, ми тепер радимо УЩВістям взяти під увагу ще одну нашу раду, яку ми вже раз дякували, а яку тепер повторимо: Не вихваляйте занадто Москви, навіть коли вн з неї живете. Бо Москва невдячна. Остаточно вона вас пішле до сто чортів, як тисячі інших перед вами післала. Прийде час, що на ваших стільцях будуть сидіти інші редактори, які будуть лаяти вас останніми словами, називаючи вас „бандитами, гітлерівськими агентами, що, замаскувавшись на большевиків, фактично виконували приказі свободячих редакторів зза Гудсону".

Не поможуть присяги, що це неправда. І ми нічого не поможемо.

ДОБРА КНИЖКА ЦЕ ГАРНИЙ РІЗДВЯНИЙ ДАРУНОК

НА ДАРУНКИ ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ НАДАЮТЬСЯ:

ГІРКИЙ ТО СМІХ
Тут автор, Степан Шухевич, оповідає, не жаліючи себе, з мужеською твердістю, про світову війну $1.00

ПРИГОДИ ДОБРОГО ВОЯКА ШВЕЙКА В СВІТОВІЙ ВІЙНІ
Славний чеський письменник Ярослав Гашек представляє насмішливо вояка, що до війни не належить та пробує з неї вийти хитро, мудро, невеликим коштом.
1) Швейк на фронті 1.00
2) Швейк у запіллі 1.00

ГЕТЬМАН МАЗЕПА
Історична повість Данила Мордовця про цей критичний період української історії, в двох частях, оправлених разом 1.25

ІДУ НА ВАС
Новий український письменник Юліян Опільський взявся малювати цею повістю славні часи великого українського князя Святослава, що правив у другій половині 10-го століття й ходив у похід на Дунай 1.25

ЗАМОК У КАРПАТАХ
Французький письменник Жіль Верн, відомий у цілому світі зо своїх повістей про пригоди, бере тут собі героя з українського народу та малює життя в українських Карпатах .... .50

ГАЙДАМАКИ
Всі ми знаємо безсмертну історичну поему найбільшого українського поета Тараса Шевченка, але чи має ваш приятель це видання, пречудно ілюстроване українським мистцем А. Г. Сластьоною, у великім форматі (13 цалів вшир, 17 цалів завдовжки)?
1) у паперовій оправі 1.50
2) у полотняній оправі 2.50
3) у люксусовій оправі 3.50

БЕНКЕТ У ЛИСЯНЦІ.
(Ілюстрація до люксусового видання Шевченкових „Гайдамаків", значно поменшена).

Перешлемо ваше замовлення просто на адресу того, кому Ви схочете цей дарунок зробити. Перешлемо так, щоб він одержав дарунок на Різдво. Замовлення опакуємо в гарний святочний різдвяний папір, а на кожній книжці випишемо ймення даруючого та ймення обдарованого.

Замовлення пересилайте на адресу „Свободи":

"SVOBODA,"
81-83 Grand St., Jersey City, N. J.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НАНТІКОК, ПА.

Листопадове Свято.

Дня 28 листопаду ц. р. влаштовано в нашій громаді 19 річницю створення української держави на західньо-українських землях святочним концертом. Концерт відбувся в церковній салі і в нім узяли участь церковний мішаний хор та діти з парохіяльної школи.

Вступне слово і реферат виголосив місцевий священик о. д-р Д. Гулин. Він пояснив ціль свята, чим впровадив присутніх у святочний настрій. Далі розказав про ті славні часи, коли Україна була вільною державою, про козаків, гетьманів і про останній зрив у 1918 році, коли по довговіковій неволі наш нарід розірвав був кайдани й показав перед цілим світом, що не зрікся свого святого права завдувати рідною землею.

Реферат був виголошений приступно, а притім з чуттям. Слова бесідника плили з глибини серця, за що громада нагородила їх рясними оплесками.

Програму свята виконав місцевий церковний хор ім. О. Кошиця, під проводом свого нового вчителя, п. В. Мельничука, який впродовж одного місяця зумів вишколити мішаний хор старших і дітей. Програма була добре підобрана: кожна точка достроювалася до настрою свята. Співи і деклямації випали дуже гарно, а найкраще віддеклямувала поезію „Наша шана героям" панна Олена Гордан.

Сопранове сольо відспівала своїм сильним голосом пані А. Адамчак при фортепіяновім супроводі своєї доньки Іванни. Зчерги говорив І. Кость. Звертаючись до роджені тут молоді, промовець заохочував її, щоб ставала в ряди своїх українських організацій і там училася любити рідну мову і край своїх батьків. Бо ми, говорив п. Кость, тут роджені, повинні продовжувати ту працю, яку наші батьки нам передають. Нам треба продовжати боротьбу за визволення України з ворожого ярма.

На домагання комітету виголосив також зворушливу промову вчитель В. Мельничук. Він вказав, яку користь мають народи з власної державі, як теж сказав, чому найбільше дошільним нині для нашого народу є плекання свідомости. Свідомість це найпотужніша зброя проти ворогів. При кінці він завізвав присутніх зложити жертви на інвалідів Української Армії. Збірка принесла $15.26.

На закінчення молодий, тут роджений І. Свантко, предсідник парохії, що є теж членом У. Н. Союзу, подякував усім за участь, а також подякував усім особам, які вложили труд у приготування програми. Співом національного гимну закінчено свято. На інвалідів зложили по $1: о. д-р Д. Гулин, В. Мельничук, І. Свантко, С. Покош, М. Мицяк, І. Малицяк; І. Чорній 50 ц.; дрібними $8.76. Гроші вислано через Обєднання.

М. Шанайда.

КАРНЕГІ, ПА.

Листопадове Свято і жертви на інвалідів.

В неділю, 14 листопаду ц. р., відбулося в Карнегі, Па., Листопадове Свято, яке влаштувала українська парохія св. Петра й Павла.

По Службі Божій о. Маріян Кучер відслужив парастас за душі полеглих стрільців, які полягли за волю України. Парастас відправлено над могилою, що була гарно заквітчана та прибрана вінцями; з трираменного хреста звисали дві чорні ленти з написами: „Полеглим Борцям за Волю України". Могилу прибрали Панько і Петро Гузар, а вінці сплела Евфрозина Роман.

Вечором був концерт в честь полеглих стрільців. Програмою проводив о. М. Кучер. Вступне слово виголосив предсідник парохії, Микола Лобур. Концертові точки виконали шкільні діти під проводом учителя Йосифа Прокопа. Головний реферат виголосив редактор „Народного Слова" п. М. Хандога. Він говорив на тему „Не на дармо пролили кров свою борці за волю України". Опісля о. М. Кучер завізвав зібраних до жертв на інвалідів. Потім були двоспіви і соля пань Онишкової і Хандогової в супроводі піяна, на якім пригравала Леся Онищківна. Дальше було святочне слово адвоката п. В. Онишкова на тему „Як реагує українська іміграція в Америці на події визволення України". В своїм слові п. Онишків згадав про організації в Америці, як Обєднання, О. Д. В. У., Стрілецька Громада, Ліга Визволення України і т. д., які стараються про визволення України. При кінці концерту п. М. Лобур подякував усім присутнім за участь у святі, а на закінчення всі присутні відспівали наш гимн „Ще не вмерла Україна".

В той спосіб Українці в Карнегі, Па., сповнили свій народній обовязок супроти тих, які не пожаліли своє життя віддати за кращу долю і волю України.

Підчас збірки на інвалідів У. Г. А. жертвували: о. М. Кучер $2; по $1: З. Судяк, Марія Микита, І. Білевич; по 50 ц.: М. Лобур, Н. Арсеній, Т. Прятка, В. Фігура. На парастасі в церкві зібрано $10.32, а дрібними датками на концерті $10.88. Разом $28.20. Гроші вислано на призначену ціль через Обєднання.

Михайло Залецький, секр.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Комітет, Дітройт, Міш. — Так завжди було, що коли треба було повести якусь протестаційну акцію в цілій Америці, то було кому про це подбати і видати відповідні заклики. Очевидно, що й без такого зарядження, виданого на всю Америку, можна кожного часу і в кожній місцевості влаштувати якесь протестаційне віче. Так воно тут водилось і водиться. Тому, якщо хочете мати в себе протестаційне віче, то нема потреби про це когось питатись і вислухувати чиєсь опінії. Хочуть громадяни віча, то чому ж не влаштувати? Нам тільки одно впадає в очі: чому саме якраз тепер хочете протестувати тільки проти Польщі, коли і в Україні під Советами діються дикунства, коли проти теперішніх советських практик зачали вже в світі протестувати і найбільше дотеперішні прихильники Советів. Отже якщо хочете протестувати, то протестуйте проти всіх наїзників, а зокрема проти Советів. То тільки пані з „людового фронту" не хочуть протестувати проти Советів, а намагаються відвертати увагу нашого робітництва від кривавої Москви протестами проти Варшави. Та для нас Москва і Варшава — однакові вороги.

— Мій чоловік — оповідає молода вдова — купив тікет і вже хотів увійти до театру, коли нараз похорошіло йому в очах, він захитавсь і впав неживий на землю.

— То страшне! — відзивається хтось із слухачів спочутливо. — А чи бодай звернули вам гроші за куплений тікет?!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СЕЙЕР, ПА. Річні збори Тов. Вільні Козаки, від. 236 в Сейер, Па., відбудуться в четвер, 16-го грудня, в годині 7-мій вечером, в галі при Ривер вул. Буде справоздання урядників за рік 1937 та вибір уряду на рік 1938. Котрий член не явиться на ці збори, буде караний згідно з ухвалою. — Т. Шкирпан, предс.; М. Шкирпан, кас.; М. Ковалевич, секретар.

ПЛЕЙНС, ПА. Бр. св. Андрея, від. 48, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в гали Неграбецького, в годині 2-гій попол. Контрольори мають прийти годину скорше і сконтролювати книжки і здати на зборах звіт. Просимо кожного члена прийти на збори, бо буде вибір уряду на рік 1938. Також будеться приимати нових членів, як також дітей без вступного. Довги треба сплатити в тім році, щбо не переносити на другий рік. Неприявний член заплатить кару після статута. — Уряд.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 217, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, точно в годині 2-гій пополудни, в гали парохіяльній, 303 Гудсон вулиця. Приявнітсь всіх членів конечна, бо є дуже важні справи до вирішення. Буде читання статуту, котрий буде обовязувати кожного члена і членицї на 1938 рік. Також буде вибір уряду на 1938 рік. Довгуючі члени конечно мають бути приявні і вирівнати свої довги в цім місяці, щоб довгу не переносити на наступний рік, впротивнім разі будуть суспендовані без жадного оправдання. Члени, котрі затягнули позичку на свої грамоти в часі депресії і були вирятувані від суспендування, мають бути приявними на зборах, бо їх повідомиться за процент від позички, бо секретар відділу отримав рахунок за кожного члена від гол. канцелярії Союзу. Хто хотів би вписати себе до старших членів братства, або своїх дітей до У. Н. Союзу, най впише на цих зборах, бо будемо принимати без вступного. Просимо всіх членів явитись в означений час, щоб зборів не продовжувати до пізної ночи. Неприявний член на зборах підлягає карі 25 ц.; а урядник 50 ц. — М. Бінашевський, предс.; Т. Ґерула, кас.; А. Іванів, секретар.

ШІКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Василія Великого від. 214, повідомляє своїх членів, місцевих і позамісцевих, що річні збори відбудуться в суботу, 18-го грудня, в годині 7-мій вечером, в гали Парковій, при 29 С. Галстед вул. Просимо всіх членів прийти на ті збори на означений час, бо буде справоздання уряду і контрольної комісії з приходів і розходів за рік 1937. Також буде вибір нового уряду на 1938 рік. Хто з членів має знайомих, котрі хотілиб вступити до У. Н. Союзу, радо їх приймемо. — Ст. Семерак, предс.; В. Зеліско, кас.; І. Паславський, фін. секр.

ЕЛМАЙРА, Н. Й. Тов. ім. Івана Франка, від. 271, подає до відома своїм членам, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 2-гій попол., в гали Н. Дому. Просимо всіх членів прийти на ті збори на означений час. На тих зборах відбудеться вибір нового уряду на слідуючий рік. Таксамо просимо довгуючих членів вирівнати свої залеглости цього року, бо інашке будуть суспендовані. — Г. Левуш, пр.; Дамян Чучман, секретар.

СЛИКВИЛ, ПА. Бр. св. І. Хрестителя, від. 126, повідомляє всіх своїх членів і членицї, місцевих і позамісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, точно в годині 2-гій попол., в гали церковній. Член, котрий не явитсья на збори, заплатить кари $1.00, а членицї 25 ц., після ухвали. Буде справздання урядників з цілого року і вибір уряду на 1938 рік, як також інші біжучі справи. Просимо довгуючих членів виповнити свої місячні вкладки, бо впротивнім разі поступимо з ними статутово. Цього місяця будемо принимати нових членів без вступного. Тому просимо членів приєднувати нових членів і вписувать свої діти, коли вони ще не списані. — І. Пендлишак, предс.; Гр. Дидів, секр.-касієр.

ГЕЙ РАЗОМ ДО БОЮ!

Гей, разом до бою без жадного стриму!
Вже час, вже пора
Визволить з кайданів рідну Україну,
Щоб стала свобідна, вільна.

Гей, разом до бою сміливо, брати,
За волю і долю вперід,
З відвагою в себці спільно до мети.
Не вмре Україна! Не згине наш рід!

Гей, разом до бою, хай слава лунає
По світі про нас.
Гей, браття, еднаймось, хай дух не вмирає.
До бою ставати вже час!

Гей, разом до бою! Дзвін бе на трівогу,
Рушаймо відважно в похід.
Гей, браття і сетри, в щасливу дорогу!
Не вмре Україна! Не згине наш рід!

МИКОЛА ГОРІШНИЙ.

ГАМРАМК, МІШ. Тов. Згода від. 20, повідомляє своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 1-шій пополудні, в Українській Хаті, 2240 Ґрейлінґ вул. Просимо всіх членів прийти на ті збори, бо маємо вибрати новий уряд на рік 1938, і таксамо маємо вирішити інші важні справи. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо впротивнім разі будуть суспендовані. — М. Прихітко, предс.; Н. Триш, рек. секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Тов. ім. Івана Франка, від. 97, повідомляє членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го ґрудня, в годині 2-гій попол., в гали церковній, під ч. 47 Ґовп евеню. Кожний член обовязково має явитись на збори, бо контрольна комісія буде здавати справоздання за послідний рік. Буде вибір нового уряду на слідуючий рік, є також дуже важна справа, а саме зреформування статуту місцевого товариства. Наколи котрий член не прийде на збори, щоб потому не нарікав, що його не обходить, або він не знав, бо то буде його власна вина, як не буде на зборах. Отож усі члени, молоді і старші, приходіть як один! — Т. Скоробогатий, предс.; І. Нестор, кас.;

ҐАРИ, ІНД. Тов. ім. Тараса Шевченка, від 100, подає до відома всім своїм місцевим і позамісцевим членам, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня в Інтернешенал Інститут при 5-тій і Медисон вул., в годині 2-гій попол. Обовязком є всіх членів прийти на час, бо будуть важні справи до полагодження, також буде справоздання уряду за 1937 рік, звіт контрольної комісії і вибір нового уряду на 1938 рік, довгуючі члени мусять вирівнати свої залеглости, бо впротивнім разі будуть суспендовані. Також пригадуємо в цім останнім місяці, щоб члени постарались приєднати нових членів до У. Н. Союзу. — С. Стемук, предс.; Г. Лавровський, кас.; А. Садловський, секретар.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 243, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня в годині 2-гій попол., під ч. 12205 Парнел вул. Обовязком кожного члена є прийти на означений час, буде вибір нового уряду на рік 1938. Неприявний член підлягає карі $1.00, а урядник $2.00. Звертаємося до родичів, котрих діти ще не є членами в У. Н. Союзі, хай їх приведуть на річні збори та впишуть до організації. — І. Лагола, предс.; М. Мацяк, кас.; М. Білик, секр.

СТ. ДЖОЗЕФ, МІЗУРІ. Тов. Запорозька Січ, від. 355, повідомляє всіх членів і членицї, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 1-шій пополудні, в гали парохіяльній. Просимо всіх членів і членицї явитися на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. Буде справоздання уряду і контролі за 1937 рік і вибір нового уряду на 1938 рік. Напоминаємо довгуючих, щоби вирівнали свої вкладки, щоб не переносити на слідуючий рік. Неприявний член на зборах, підлягає карі після статуту. — С. Юркевич, предс.; С. Солоничний, кас.; П. Занько, секр.

ЙОНҐСТАВН, О. Бр. св. Петра й Павла, від. 274, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в суботу, 18-го грудня, в годині 6-тій попол., в салі де звичайно. Обовязком усіх членів є прийти на означений час. Буде звіт урядників і контрольної комісії за цілий рік, буде вибір нового уряду на 1938 рік, і інші важні справи. Напоминаємо довгуючих членів, щоб вирівняли свої місячні вкладки, щоб не переносити на слідуючий рік. Кожний член повинен привести бодай одного нового члена й записати до У. Н. Союзу. — М. Волошак, предс.; А. Кравець, кас.; П. Сильчак, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 252, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 12:30 вполудне, в парохіяльній галі, при 1944 Іріі вул. Буде фінансове справоздання і вибір уряду на слідуючий рік, також інші справи. Обовязком всіх членів бути приявними на зборах. — І. Магас, предс.; Н. Батюк, секр. фін. П. Хомин, секр. рек.; А. Багрій, кас.

ВІЛІНҐ, В. ВА. Сестриц Неуст. П. Преч. Діви Марії, від. 212, повідомляє своїх членицї, місцевих і позамісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, на котрім буде вибір уряду на рік 1938. Просимо всіх членицї, щоби прийшли на означений час. Також напоминаємо довгуючих, щоби вирівнали свої залеглости. Неприявна на зборах члениця, заплатить 50 ц. кари, а урядниця 1 дол. — Марія Канюк, предс.; Марія Вітенко, кас.; Катерина Бліщ, секретарка.

КЕМПБЕЛ, О. Сестр. Пр. Діви Марії, від. 119, повідомляє всіх своїх членицї, місцевих і позамісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 2-гій попол., в Укр. Н. Домі під ч. 165 Ґордон Евеню. Кожна члениця обовязково має прийти на збори на означений час бо маємо важні справи до полагодження. Також буде справоздання з цілого року усіх урядниць і вибір нового уряду на 1938 рік. — Катерина Лисиганич, предс.; Марія Сокіл, кас.; Марія Білан секр.

ДЕСЛАДЖ, МО. Братство від. 225 повідомляє своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 1-шій попол, зараз по Службі Божій, в гали церковній. Кожний член має прийти. На тих зборах буде справоздання уряду за 1937 рік і вибір нового уряду на 1938 рік, як також інші важні справи до полагодження. — Т. Еванко, предс.; Н. Марценишин, кас.; О. Копач, секретар.

МІЛВОКІ, ВІС. Тов. ім. Івана Франка, від. 103, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в суботу, 18-го грудня вечером, в гали церковній під ч. 1231 Вест Скат вул. Кожний член має бути на тих зборах, бо буде вибір нового уряду на рік 1938. Напоминаємо довгуючих членів, щоб вирвінали свій довг. Неприявний член буде караний після ухвали. — Ф. Танін, предс.; М. Адамчук, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Бр. св. О. Николоя, від. 5, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів і членицї, що річні збори відбудуться в суботу, дня 18-го грудня в годині 7-мій ввечір, в гали Укр. Дем. Клюбу, 24-11 Стейнвей вул. Обовязком кожного члена прийти на збори, бо маємо важні справи до полагодження, як поправа братського статуту, справоздання урядників і контр. комісії за 1937 рік, вибір нового уряду на 1938 рік. Хто має приятелів, знайомих, або діти, котрі ще не є членами У. Н. Союзу, най приведе на збори, нехай впишуться в члени, а ви отримаєте нагороду за кожного нового члена. Треба памятати, що ухвалу роблять ті, котрі приходять на збори, а ті, що не приходять, мусять тій ухвалі повинуватись. Члени задовжені мусять або сплатити свої вкладки, або бути суспендовані. Неприявний на цих зборах член, чи урядник підлягають карі після статуту. — І. Сидор, предс.; А. Климишин, кас.; П. Барвич, секр.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. Тов. Тараса Шевченка, від. 73, повідомляє усіх своїх членів і членицї, місцевих і позамісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, дня 19-го грудня, в годині 1-шій попол., під ч. 1929 Вестмінстер вул. Обовязком кожного члена і членицї бути приявним на річних зборах, буде справоздання контролі, справоздання старого уряду і вибір нового уряду. — Уряд.

СТ. ЛУІС, МО. Бр. св. Володимира, від. 179, повідомляє всіх своїх членів, як місцевих так і позамісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 3-тій пополудні, в гали У. Н. Дому, як звичайно. Просимо всіх членів прийти на ті збори, де буде вибір уряду на слідуючий рік і багато інших справ до полагодження. — М. Тильович, предс.; М. Кульчицький кас.; В. Голдак, фін. секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. св. Володимира, від. 130, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 18-го грудня, в годині 8-мій ввечір, в У. Н. Домі, 217-219 Іст 6-та вул. Обовязком кожного члена прийти на збори в означенім часі. Довгуючим членам пригадуємо, щоб вирівнали свої залеглости. Неприявний на зборах член підлягає карі згідно зі статутом. — Антін Карпович, рек. секр.

ЙОНҐСТАВН, О. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 140, повідомляє всіх своїх членів і членицї, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 1-шій попол., в гали під ч. 525 Вест Раен Евню. Буде справоздання урядників за 1937 рік і вибір нового уряду на рік 1938. Напоминається довгуючих членів, щоб вирівнали свої залеглости. Кожний член має прийти на ці збори, інакше заплатить кару згідно з ухвалою. — Ст. Роган, предс.; М. Когут, кас.; В. Терлецький, секр.

ВИЛКС-БЕРІ, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 99, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, зараз по Службі Божій, в гали церковній. Кожний член має прийти обовязково на річні збори, бо буде справоздання контр. Комісії і відділових урядників за цілий рік, також буде вибір уряду на слідуючий рік. Неприявний член буде відвічальний після статуту. Довгуючі, котрі не зголосяться, будуть суспендовані. Хто має нового члена, нехай прийде точно на час, а ми радо впишемо його в члени. — Петро Герман, секр.

МІНЕАПОЛІС, МІНН. Тов. ім. Б. Хмельницького, від. 345, повідомляє всіх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в гали зараз по відправі. Просимо всіх членів прийти на час, бо вибираємо новий уряд на рік 1938. Рівночасно будемо принимати нових членів до Союзу, старших і молодших. Вс. інформації щодо асекурації можна набути на зборах даром. — Гр. Пастушенко, секретар.

ІСТ СТ. ЛУІС, ІЛЛ. Бр. св. Михаїла, від. 308, повідомляє всіх своїх членів, так місцевих, як і позамісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 1-шій попол., в Укр. Н. Домі, 1020 Н. 9-та вул. Кожний повинен явитися, бо є важні справи і буде вибір нового уряду. Неприявний член підлягає карі 1 дол., а урядник 3 дол. І. Селяник, секр.; П. Івасишин, кас.; С. Коробій, секр.

САҐІНАВ, МІШ. Тов. Український Клюб, від. 309, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 1:30 попол. в домі, 1203 Гесс евеню. Є важні справи до полагодження, кожний член має бути присутний і вирівнати свої належитости. Неприявний член буде відвічальний після статуту, парг. 437. — І. Зайцов, пр.; Василь Рачок, секретар.

КАНЗАС СИТІ, КАНЗАС. Бр. св. Володимира, від. 323, повідомляє своїх членів, місцевих і позамісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, 19-го грудня, в годині 6-тій ввечір, під ч. 38 С. 5-та вул. Просимо всіх членів прийти на означений час бо маємо важні справи до полагодження. Неприявний член підлягає карі після статуту. — В. Феден, предс.; С. Звадюк, кас.; Д. Кархут, секретар.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(35)

Чарівник присунувся ще ближче до Тарзана і, добувши ножа, розрізав на його руках і ногах мотузки. „А тепер ти, кавуру, можеш іти до дому", промовив Ґупінґо. „Ти розумний чоловік," промовив Тарзан. Ґупінґо був урадуваний тим компліментом і готов був іще щось говорити, щоб заслужити похвалу від Тарзана. Користаючи з цього, Тарзан промовив:

„Ти такий розумний, що певно знаєш, де знаходиться криївка кавуру". „Я дійсно знаю", заговорив з поспіхом і гордощами Ґупінґо. „Ви, кавуру, живете на північ звідсіля. Треба перейти пустий край, щоб до вас дістатися. Під горою знаходиться ваша оселя. Щоб дістатися до вас, треба йти слідами по слоновім шляху". Ґупінґо усміхався з задоволення.

Та ще більше був задоволений тою мовою сам Тарзан. Але він ховав своє задоволення, що не зрадитись перед дикуном. Тепер Тарзан уже знав, де знаходиться те племя кавуру і готов був пуститися далі в дорогу, щоб остаточно розправитися з ними. Але перед ним іще була тяжка задача перекрастися крізь село, обставлене кругом стійковими.

„Де є та зброя, що ви від мене були відобрали?" — запитався Тарзан чарівника. „В колибі ватажка Удаля", відповів чарівник. „Але ти не можеш дістати назад своєї зброї, бо Удаля стереже один з найнебезпечніших вартових". Він спить зараз за порогом колиби". Це тільки треба було знати Тарзакові. Він коротко відповів: „А я попробую таки дістати".